in via plures anfractus, quaſi in mari fluctus; ſed adinſtar Petri anima mergitur, ſed non ſummergitur. Præſente Domino, abeſt periculum in periculo: etenim ubi in ſuffocamen ad guttur pervenit aqua; invenitur ad manum manus extenſa. Hermann. Hugo *lib.*1. *Gemit.*11.

Herm. Hug.

Sic imo ſcelerum merſus ſemel æquore mente
Submerſas Superis tendit ab aqua manus.
Tende manum miſeræ.

Sufſficit periclitantis votum. Extendit illicò manum. Non demergit tempeſtas aquæ, etſi os, ut abſorbeat, pateät inferni; volentibus ſuper aquas ad Ieſum periculis pervenire: equidem illius pręſentiâ fugit celerrimæ culpa.

14 Mortuus eſt Lazarus, peccatoris typus, in eo maximè quod morbi lethalis dolor, virium appelletur languor, amiſſa vitâ, amiſſâ pridem ſalute; cùm peccatori videtur ut languor parvi momenti. Sedul. 4. *Carm.* v.275.

Sedul.

Lazarus occidua tumulatus ſorte iacebat
Iam quarto ſine luce die, clauſuſque ſepulchri
Marmore corruptum tabo exhalabat odorem.

Per nuncium monitus Chriſtus de quo ſciebat: tuncque aſſeclis dicit: *Lazarus mortuus eſt: & gaudio propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi.* Senſus genuinus huius clauſulæ eſt: *Gaudio ibi non fuiſſe præſentem: ut per facienda firmiùs in me credatis.* Præut iacet occurrit; neminem circumſtantium dubitare poſſe, Dominum ibi corpore non fuiſſe: igitur toto tempore, quo infirmitas perſtiterat, & mors advenerat; ſecum viderant: quomodò ergo credent, quod oculis vident? Quæ enim apparent, iam non habent fidem, ſed agnitionem Contrarium credere congruius, cùm nihil illo præſentius: ſed nemo credet ibi fuiſſe præſentem, & corám ingreſſam mortem: quippe eius pietati impoſsibile, ibi eſſe & ſiccine ſtare; cùm poſsit moribundo ſubvenire. *Non eram ibi.* Patuit ab effectu, dum protegendus modò iacet in ſepulchro: etenim cùm Salvatoris præſentia ſemper in animabus operetur mirabilia; minimè Lazarus; eſtò infirmus lethaliter, caderet unquàm in mortem; ſi videret in morte Ieſum præſentem. Mergitur, non ſubmergitur naufragio proximus, etſi urgeant in mortem tentationum incurſus; quæ frequenter in anima, ut languens pereät, ac moriens in barathrum infeliciter cadat: præſentiaque Ieſu exponitur, ubi mors non introducitur, quippequàm Ieſu præſentia, nequit eſſe mors in anima. Moritur Lazarus ex lethali infirmitate. Moritur? Ergo Ieſus; non eſt ibi: ex Salvatoris abſentia, irrepit lethalis culpa: etenim nunquàm in mortem incideret, modò ad mortis ingreſſum Ieſus adeſſet. Ieſu præſentia iuxta Bernardum ſerm. 15. in *Cantic.* eſt lux, cibus, medicina. Lux cæcis, cibus ægrotis, medicina vulneratis, in ſe revocans animam, conſtituens circumſpectionis formam; ne oblita præſentis incidat in voluptatis cæcitatem, in vulnerum amaritudinem, atque in amoris languorem; cùm debeat reſpondere præſentiæ, tanquam vocanti. In præfato articulo cùm Chriſtus Bethaniam perveniſſet, & loqueretur cum Martha, hæc ut favore etiam frueretur Magdalena; *Vocavit Mariam ſororem ſuam ſilentio dicens: Magiſter adeſt, & vocat te.* Si illa ſororem vocat, quomodò aſtruit vocari à Ieſu? *Magiſter*, dicit, *adeſt, & vocat te.* Ita Theöphil. hìc & Maldonat. num.52. Vox proculdubiò eſt in Domini præſentia, qua in perfectionem excitatur anima. Quis præſentia cogitatà inutilem fovet cogitationem? Quis non mutat cordis faciem? Quis non circumſpectione præſentiæ reſpondet, nequid amuſsis declinet? Cuncta reducuntur ad examen: præſentiamque Ieſu Martha deſignat ut vocem; quia animabus vox mirifica, conſiderare præſentem. Vox Domini in virtute: & pro motione pectoris, ita virtus huius vocis; ut ad excitanda corda.

Ioan.11.15

Amor Chriſti quàm pronus in homines?

Eius præſentia expellit mala.

Quàm mirifica!

Verſ. 28.

Vox in eius præſentia.

——— Super omnia
Eius dulcis præſentia.

Bernard.

DIDASCALIA VI.

Martyrum inclyta virtus, atque fortiſsimum pectus.

1 Virtus nonnunquàm tendit in ardua, & rubor pectoris exhibetur per vulnera. *Ardebant animis, ut nullum corporis ſentirent incendium*: ait Ægeſipp. de *Excid.* lib. 3. cap. 12. urget dolor, ſed animus, ut canit Manil. 4. *Aſtronom.* cap.1. v.30.

Ægeſipp.

——— Igne ſepulto
Vulneribus victor.

Manil.

Ibi conſtitit, unde nihil eum pellat; ubi nil terreat (aſſerit Senec. *de Conſolat. ad Marciam*, cap.19. & 20.) *Video iſtic cruces, non unius quidem generis, ſed aliter ab alijs fabricatas. Alij capite converſos in terram ſuſpendere: alij brachia patibulo explicuerunt. Video fidiculas, video verbera, & membris & ſingulis articulis ſingula machinamenta: ſed video & mortem: licet uno gradu ad libertatem tranſire.* In cruciatibus non crux, quia per illam tranſeunt in libertatem filiorum Dei, miniſtri libertatis, qui ſervitutis: igitur, ut canit Virgil.11.*Æneid.* v.646.

Vulneribus victores.

Unde illis pulchra mors?

——— Dant funera ferro
Certantes, pulchramque petunt per vulnera mortem.

Virgil.

Mors & pulchra? Utique. *Quod cicatrices, totidem corporis decora*: uti dixit Alexander, apud Curt. *lib.*4. *cap.* 14. equidem ſanguine ſcribunt virtutem, gloriâ acquiſitâ per ſanguinem; vulneribuſque effulgurante ſplendore, qui latebat ad pugnam in ſaucio pectore.

Q. Curt.

2 Lapides pretioſi ſunt muri Ieruſalem cœleſtis, ad quam mittuntur è militantis fortiter lapidicinis. Hyacinthus & Sapphirus ſignant Martyres iuxta Alapid. locitum in *Apocal.*21. à 19. Unde pro eodem accipiuntur à Rueö de *Gemmis* lib. 2. cap. 12. *Inde* (infit) *Sapphyrini nomen habet cui ſupremam maieſtatem adiudicant; quod Hyacinthi Saphyrique naturas compleéti ex utriuſque tinctura videatur.* Hyacinthus dicitur à flore, cui inſunt literæ, ut ait Ovid. 10. *Metam.* fab.5. & 5. *Faſtor.* v.23.

Cur ſimiles Hyacintho?

Rueus.

——— Feci de ſanguine florem
Et manet in folio ſcripta.

Ovid.

Denique Hyacinthus arte indiget ut ſplendeat. Notat Geörg. Draud. in *Solin.* cap. 46. Ex ſanguine literæ? Virtutis profectò notæ, dum in honorem ſupremæ maieſtatis, vulnera converterentur in flores: etenim ſi floribus coronatur virtus; Martyres Chriſti coronantur vulneribus: Literæ ex ſanguine. Quorſùm? Ut alijs deſervirent in exemplum: igitur ſumma ad triumphum ſplendet virtus, ubi ſcribitur vulneribus. Habebat Chriſtus in veſtimento ſcriptum, *Rex Regum & Dominus dominantium.* Quonam ergo veſtimentum? *Caro in cruce*, dicit Martin. de Roa, 1. *Singular.* Unde ibid. v.13. dicitur: *Veſtitus erat veſte aſperſa ſanguine, & vocatur nomen eius Verbum Dei.* Si nudus in ligno, veſtis proculdubiò caro. Cæterùm quid ad triumphum vel ad regnum, quod vulneribus ſcriptum? Exemplum virtutis, gloriaque triumphantis; equidem vel in carne fragili ſpectabilis victoria, modò virtus legeretur per ſcripta vulnera. Fulminant Elulia apud Prudent. in *Periſteph.* v.960. de quo fuſè egimus, *Tom.*2. *T.* 4. *à num.*17. Quicquid ſcribitur gloria eſt, uti pretium ſanguinis, atque ſpecimen virtutis, quæ fovetur certamine ſpe victoriæ: quâ partâ, inſigne trophæum ſanguine fuſo flos habet ſcriptum; quoniam certantium apparet gloria, ubi in carne apparent etiam fulgida vulnera. Dux in carne nomen habebat ſcriptum; *Rex Regum*, in quo lucebat maieſtas, ac virtutis dignitas: unde cùm ex lectis in cruce, impreſſa militibus vulnera glorioſa in carne, inventi, dum illos tyranni ſauciant,

Coronantur vulneribus.

Apoc.19.16

Quibus legitur virtus.

Qui ſanguine noſtrum
Nomen in aſtra ferant.

Virgil. 7. Æneid. v. 271.

3 Patet: *Ex gemmis pretioſior: aliæ ſanguineas habent ſtellas: aliæ aureas* (dicit Solin. *cap.*19.) *& inter ſacras habentur.* Stellæ è ſanguine? Fulgor ex cruore? Etſi vulnera, ſunt ſacra, cœlo ſanguine decora: equidem dum ſauciat corpora divitias, vulnera ipſa convertuntur in ſtellas. Haud cruor pretioſitatem devenuſtat, ſed rubicundè decorat: factis ex aureis, ſanguineis, perpetuitate fulgoris: equidem cùm gloria donentur, quando corpora cruciantur; non ſanguis in loco vulneris, ſed vulnera quaſi ſtellæ in perpetuas fulgoris æternitates.

Splendor ex ſanguine.

Nuper honoratas ſummo mea vulnera cœlo.
Videritis ſtellas illic.

Ovid. 2. Metam. fab.6.

Hoc intuitu Hyäcinthus eget induſtria & arte; ut videätur pretioſitas quanti momenti.

Tunſionibus preſſuris
Expoliuntur lapides,

Eccleſ.

Ut cœleſtibus deſerviant ædificijs, & copia interni demonſtretur ſplendoris, famulante manu tyrannicâ, ut vulneribus foris reſiliat gloria: iureque Martyres conferuntur hyacinthis, pretioſioribus induſtriâ laboris; quippe per tyrannorum illatum dirè cruciamen; internum tanquàm ſtellæ emittebant ſplendorem. *Sapphiri cœleſti colore conſpicui ſunt* (infit Rueus d. *cap.* 2.) *ſupremam ſibi maieſtatem vindicarunt, & apud Divos gratiam. Gemmam gemmarum*: vocat Abulenſ. in *Exod.*24.10 ubi etiam Alapid. *Aureis punctis quaſi ſtellis collucet: unde Hebraicè vocatur Sepher, à numero ſcilicèt ſtellarum.* Elucèt, quàm pretioſus ſanguis Martyrum, & quantus ſplendor vulnerum: tùm quia ſingula vulnera, tanquàm in ſapphiro convertuntur in aſtra; tum quia erumpit per vulnera ſplendor, dum qui latebat in pectore, extrà perfunditur cruor. Gemmæ gemmarum ſunt, ideſt, ſingulares, & pretioſiſsimæ: quandoquidem ſingulare pretium, quòd rutilarent colore cœleſti, quæ in vulneribus carnis ſanguinis guttæ, novum efformantes rupto pectore cœlum, à numero ſtellarum, numero vulnerum.

Rueus.

Abulenſ. Alapid.

Quare conferuntur Sapphiris?

4 *Germinabunt ſicut vinea*: dicit Oſeas,

Oſea. 14.8. Oſeas. Hebr. *Florebit*. Quomodò ergo vinea germinat, ut ſplendidè floreät? *Ex damno uberior*: inquit Villava, *Symbol.*

Cur viti? 24. Dum ſcinditur, coronatur, quæ ex damno uberior: Martyreſque florent adinſtar vitis, ſub falce acuta tyrannidis; quippequàm ut in triumphum fiat corona; erumpunt gemmæ floreſque per vulnera. Intelligitur modò votum Sponſæ Catholicæ Eccleſiæ, requirentis ſedulò quid offerendum gratius

Cant. 6.10. oculis Sponſi. *Deſcendi in hortum nucum* (ait) *ut inſpicerem ſi floruiſſet vinea, & germinaſſent mala punica.* Huiuſmodi nobiliſsimi fructus in horto nucum? Nuces in horto? Profectò. Hortus tyrannorum ſunt ſpectacula Martyrum; quippe illis amplior voluptas, maior crudelitas: caroque premitur duplici cortice, altero amaro, altero duro, quaſi ſub carcere (ut obſervat Ambroſ.

Unde illis voluptatis hortus? lib. de *Iſaäc*, cap. 8.) hiſque conferuntur Martyres & valida virtus, ſimulque nucibus datur hortus; quoniam non alibi Martyrum flores, niſi in horto fœcundo acerbiſsimæ tyrannidis. Modò diſcutiendum Sponſæ ſingulariſsimum votum. *Si floruiſſet vinea, & germinaſſent mala punica.* Quid ad malogranatorum ſpecioſitatem attinet; quòd vinea floruiſſet, vel non floruiſſet? Ni floruiſſet vinea, non eſſent in Eccleſia malogranata. Per hæc ſignantur Martyres, rubri commendatione coloris, deſumpti à colore ſanguinis. Vites magis in fructus florent, dum ſcinduntur, atque falce vulnerantur: iunguntur que mala punica, & in flores palmitum vitis putamina; quippequàm

Et corona? in horto crudelitatis, theätroque inſigni virtutis, Martyres ad purpuram minimè pervenirent, ni tyranni torta membra crudeliter amputarent. Vitis non floreret ſine vulnere. Ex damno uberior, putamine coronatur: & ex vineæ floribus, Eccleſia Martyrum præcogitat fructus; quoniam quot in vitibus vulnera, tot florent malogranata.

Oſee. 10.1. *Vitis frondoſa Iſraël: fructus adæquatus eſt ei.* Vulneribus floruit, ictibus germinavit: adæquante fructu miro conciſsionem, propter palmitum putamen: igitur punica apparuerunt mala; quæ propter ſanguinem, vitis videbantur vulnera.

5 Vitis plorat, ſi putatur. Sed quid?

Picinell. *Feracior lacbrymis: vertentur in gaudium.* Vid. Picinell. *Mund. Symbol.* 9. n. 524. & 537. Ultrà procedit animus, dum corpus

Illis tormentum gaudium. accipit vulnus: etenim ſi ex vulneribus tormentum, etiam dolores convertuntur in gaudium. Vitem Chryſoſtomus vocat Annam, dum obtulit filium templo, & pro ſigno vitulum ſacrificio: equidem à filio ſeparari matrem, matæ arbitratur mortem. *Eodem in loco fixa vitis, in longum producit palmitem.* Ita Homil. 2. de ea. Vitulus mactatur, dum à matre puer offertur; quippe vel ab ipſa infantia dicari Deo, accipitur pro Chryſoſt.

martyrio. Monachi ergo trahunt martyria multimoda & longa, dum Martyres in brevi expleverunt tempora multa. Adi Bernard. Serm. de *Sanct. Benedict.* n.11. A filio palmite ſeparatur fœmina vitis. Vulnus amanti ſanequàm altum. Quid illa? *Exultavit cor meum.* Exultat, vel plorat? Exultat. Nonne in vulnere tormentum? Vulnus vertitur in gaudium, contra conditionem vitis; quæ vulnera dicit lachrymis: equidem cùm dolor vulneris non ſit dolor, modò in pectore ſit amor; ipſum pro amore cruciamen erumpit fauſtè in cordis exultationem.

Vita Monachi martyrium eſt.

1. Reg. 2.1.

De vlnere riſit.

In mu pectore vulnus babet. Ovid. 4. Faſt. v. 4.

6 Cuioſa inter Medicos quæſtio incidit: nimirùm, quænam ſit mors per ſapientiam: quia Plin. *lib.* 7. *cap.* 50. dicit: *Etiam mobus eſt aliquis, per ſapientiam mori.* Troologicè expoſuimus, *Tom.* 3. *T.* 6. *D.* 5. *n.* 1 modò phyſicè, quod ingenioſiſsimè fect Reyes-Franco in *Camp. Elyſ.* quæſt. 100 Ibid. n. 23. aſtruit, mori per ſapientiam nil aliud eſſe, quàm mori inflammatis præcordijs, ſeu vulnere diaphragmatis, quod olim a Philoſophis & medicis *Sapientia* & *Mens* dicebatur; ex cuius vulnere riſus in morte: ut contigit Sileno morienti, de quo Hippocrates 1. *Epidem.* inquit: *Riſus non poterat continere.* In ænigma ipſe Plinius ſeſe explicat perſpicuò, & genuino ſenſu, quod pridem Ariſtotel. 3. de *Part. animal.* cap 10. quatenùs præcordia ſeu tunicæ cordis ſint gaudij riſuſque ſedes. *Viſcera membranis proprijs* (ſubdit Plin. *lib.* 11. *cap.* 37.) *veluti vaginis incluſit providens natura. In his animus: huic ergo refertur accepta ſubtilitas mentis: ideo nulla eſt ei caro, ſed nervoſa exilitas: in eadem præcipua hilaritatis ſedes, quod titillatu maximè intelligitur alarum, ad quas ſubit, non alibi tenuiore cute humanà, ideo ſcabendi dulcedine ibi proxima. Ob hoc in prælijs, gladiatorumque ſpectaculis mortem cum riſu traiecta præcordia attulerunt.* Soluta quæſtio de morte in riſu: modò exponetur de riſu in morte, ut conſtet gaudium ex hilaritate doloris vulnerum: igitur pro Chriſto paſsi, frequenter rident in noviſsimo die.

Plin.

Unde riſus in morientibus?

Plin.

7 Claret quàm intimè punctus Paulus, & flagrans pectus. *Repletus ſum conſolatione; ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra* (inquit) *nam cùm veniſſemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro noſtra; ſed omnem tribulationem paſsi ſumus.* Si totum tempus perſecutio ac perſecutio, unde ex tanta perſecutione conſolatio, ut non ſolùm gauderet; ſed gaudio inde ſuperabundaret? Non ſemper homo ridet, quùm corde gaudet: gaudij ſuperabundantia riſum elicit in ora. Unde ergo riſus, riſuque læta facies, quin micaret ulla requies; imò in ſummum carnis cruciamen, omnem undique pateretur tribulationem? Ex vulnere cordis, quo inflammata præcordia, quo hilaritatis ſuperabundantia. Vulnus infert in carne dolorem haud voluptatem; ni tunicæ cordis ruptæ, vel eius alæ inflammatæ, quo riſus excitatur, & gaudium ex vulneribus exprimitur: Pauluſque ridet, dum patitur; quippe cùm ex ictu cordis telas titillaret dolor, in riſum erupit amor. Omnem tribulationem paſſus, & inde riſus. Omnis tribulatio includit mortem; & ante mortem vulneribus explicat iucunditatem; ut conſtet quantum ex morte gaudium cordis, ex interna dulci percuſsione pectoris: quandoquidem ſi riſus ex gaudio, & gaudium ex viſcerum ictu; in morte cum riſu ſuperabundat gaudium, quia ex tormentis mors ipſa maius tormentum. Transfixus patet pectore, ſi ridet morte. Paulus cùm ſpectaculum factus & Angelis & hominibus, ex prælijs, ex certaminibus ridere in morte eſt inventus, alarum præcordiorum titillatu, feſtivo ſuavi tormento, lætitiæ abundantia ex cruciaminum copia: non riſus, ni gaudium ſuperabundet. Superabundat vulnere, conciſa carne: unde cùm tot tribulationibus excederet cordis gaudium, ex corde ſaucio Paulus prorupit in riſum.

2. Cor. 7. à 4.

Cur ex vulneribus in Martyribus?

8 Audi Senecam. *Athletæ, quantum plagarum ore, quantum toto corpore excipiunt? Ferunt tamen* (infit *Epiſt.* 78.) *omne tormentum gloriæ cupiditate: nec tamen quia pugnant iſta patiuntur, ſed ut pugnent. Ille qui non deſijt ridere, cùm ob hoc ipſum irati tortores omnia inſtrumenta crudelitatis experirentur. Non vincetur dolor ratione, qui victus eſt riſu? Quid vis? Plus eſt flamma & equleus & lamina, & vulneribus ipſis intumeſcentibus, quod illa renovaret, & altiùs urgeret impreſſum. Inter hæc aliquis non gemuit. Parum eſt: non rogavit, non reſpondit. Parum eſt: riſit, & quidem ex animo.* Altior virtus in Martyribus, inflammatis hilaritate viſceribus.

Unde invicta illorum virtus? Senec.

Eccleſ. *Non murmur reſonat non querimonia.*

Sed rident & quidem ex animo, gaudio pleno, lætitià ſuperato dolore; quippe internè vulnus in pectore; etſi apparerent (ut alió dicit Lucret. 3. de *Rer. natur.* à v. 1020.)

Carcer & horribilis de ſaxo iactu deorſùm, Lucret.
Verbera, carnifices, robur, pix, lamina tedæ.

Igitur quò maius tormentum, exultantes concinebant propter gaudium.

9 *Cum audieritis prælia & ſeditiones* (aſſeclas alloquitur Chriſtus) *nolite terreri. Oportet primùm hæc fieri*, ut probetur virtus; *ſed nondùm ſtatim fines*, ut pugnantis clareat in certamine exceſſus: equidem lenocinium virtutis & amoris, quod patiendi pro Chriſto non ſtatim finis finietur enim riſus, quem excitat cordis amor; ſi ceſſat ex vulneribus pugnantis optatus dolor. *Nolite terreri.* Theophilact. *Cantate.* Illuſtre ſanequàm prælium, quo muſica ingeritur certamini pro terrore. Canticum exprimit cordis profectò iubilum: vulnera ſanè infert prælium, quod terrori certantis non modulamini muſices. Ita impavidum etiam ad vulnera cor? *Cantare amantis eſt*: ait Auguſtin. de *Tempor.* ſerm. 256. cantareque iubentur, dum vulnerantur, ut eluceat qualis & quantus ignis in medio cordis: igitur cùm vulnus inflammatorum vulnerum ſit in gaudium; vulnera impacta in terrorem, illis in iucunditatem. De quo timor, ubi eſt amor? Non timetur quod placet: peroptatur quod arridet; & cantare ex animo iubentur, dum vulneribus, imò, vulnera cruciantur; quippequàm cùm ex vulnere gaudium, ictu gaudentes ſoluti cantant in riſum. *Nolite terreri.* Terror formidini, non virtuti; quæ ſolicitat theatrum, ut naniſcatur certamine triumphum: iucundèque ſuſcipit certaminis ocaſionem, ut amor & gaudium oſtendantur per cruciamen: igitur in percuſsis vulnera gaudia; ſi amore inflammata viſcera. In conflictu Lacedæmones pro tubis utebantur tibijs. *Non cornuum tubarumque ſignis, uti ſummi bellatores, ſed tibiarum modulis in prælijs utebantur*: ait Textor, 7. *Officin.* cap. 48. *Ad quandam quaſi militaris muſicæ diſciplinam, dum cœptum in hoſtem progredi, tibicines inter exercitum canere incœptabant.* Aul. Gell. *lib.* 1 *cap.* 11. Unde huiuſmodi ritus ſingularis, ubi aliæ nationes ad claſsicum canunt tubis? *Ante belli congreſſum Amori ſacrificabant* (infit ibid. Raviſius) *& laceros ac ſemianimes rogare, ut vulnera præberent vulneribus.* Nil mirùm, quòd vulneribus properarent gaudibundi, qui prælibabantur iam ſacrificati amori. Amor tibijs celebrandus eſt, qui in gaudium exci-

Luc. 21. 9.

Theoph.

Auguſt.

Vulnerum acerbitas illis, hilaritas.

Textor.

Aul. Gel.

Lacedæmones tibijs in bello utebantur pro tubis.

tat cor, mulceturque canticis, ob hilaritatem optatæ demonſtrationis: tibijſque in prælium procedunt, quia ex doloris lætitia non vocantur ad prælium, ſed ad canticum: igitur gaudia ſunt quæcumque infliguntur vulnera, modò ex amore inflammata præcordia.

Hiſpani hoſtes adoriebantur canentes.

10 Etiam huiuſmodi ritus pro inſigni virtute effulſit inter Hiſpanos *Bella ad numerum aggrediuntur, hoſti obviant cantando.* Ioannes Boëm. *lib.* 3. *cap.* 24. *Lydi cum fiſtula & fidicine procedebant in hoſtes.* Alex. Neapol. *lib.* 4. *cap.* 2. & Aul. Gell. d. *Indi tintinnabulis & tympanis.* Tiraquel. in loc. cit. *Alex.* Perſæ per tibicinem, Egiptij ſiſtro. Q. Curt. *lib.* 3. *cap.* 7. Ovid. 1. de *Ponto.* Eleg. 1. v. 37. & Virgil. 8 *Æneid.* v. 696.

Ovid. ——*Pharia tinnula ſiſtra manu.*

Virgil. *Regina in medijs patrio vocat agmina ſiſtro.*

Et aliæ nationes.

Cretenſes citharà fidibus & tibijs. Plutarch. lib. de *Muſica.* In ſacris etiam uſitatum. Joſaphat inſtruxit aciem prævijs cantoribus, ut antecederent exercitum *voce conſonà* obtentà inſigni victorià, pugnatorum muſicà. 2. *Paralip.* 20. à 21. Unde Sidon. Apollinar. *Panegyr.* 3. v. 117. ſuccinit:

Sid. Apol.

Solo venit victoria cantu.

Cant. 7. 1.

11 Si cor amore percutitur, acceptis vulneribus cantat amor. *Quid videbis in Sulamite, niſi choros caſtrorum?* Dicit Sponſus. Importunam qui ruſticus dicit laudem; dum extenditur encomium in fœminæ pulchritudinem. Si laudatur roboris virtus, quorſum chorus? *Tota eſt muſica grata*: Mariana ſubdit. Sit ergo: igitur diſſona in conſonam membrorum proportionem, conſtituunt pulchram fœminarum venuſtatem. Verùm quid muſicæ forma ad caſtra? An quia à fœminæ venuſtate eiaculantur ſagittæ? Longè ab huiuſmodi amore. Quo ergo intuitu ſi à caſtris vulnus, in conflictu certaminis ſignatur chorus? Chorus arridet, certamen terret. Quomodò igitur vulneri expoſita, gaudet in ipſo terrore? Quia expoſita vulneri. *Vulnerata charitate ego ſum*: legunt Hebr. & Septuagint. Quid mirum, ſi ex certamine conſtruat gaudibunda chorum, quæ habet cor telis amoris transfixum? Caſtra efformantur in prælium, non in gaudium niſi poſt triumphum, capta præda, quum dividuntur ſpolia: Sponſaque in conflictu dicitur chorus caſtrorum; quippe ſi ex illo vulnera, manat vulneribus gaudium, exprimens ex pœna inſitam iucunditatem, quia poteſt exprimere ex vulneribus amorem. Amorem non cognoſcit, *quæ dolorem huius vulneris neſcit*: ait Gregor. *Homil.* 15. in *Ezechiel.* diciturque ſuaviſsimus chorus, Sponſæ fortis conflictus; ut clareſcat ex occaſione vulnerum, in athletis quantum gaudium: igitur in muſicam convertit virtus horriſona caſtra; quia habent præcordia charitate percuſſa. Cithara non percuſſa ſilet, de vulnere gaudet: patet ſono, modulamine, accentu:

Marian. — Ex vulneribus gaudia. — Hebr. — Greg. Mag. — *Adinſtar citharæ.*

Teſtataque gaudia cantu. — Ovid. 8. *Metam.* fabul. 3.

Marc. 14. 26.

12 In ſummum angorem, prævium & cruci & morti, procedit Chriſtus; ſed *hymno dicto*, uti lætus. Letus? Quid illum manet? Quod præ amore ſummè arridet, hoſtem debellaturo vulneribus; quippe ex conflictu formabatur chorus: unde cum ingens gaudium ex dolore vulnerum, ubi cor ictum proximo certamine exarſit; ſciens omnia quæ ventura erant ſuper ſe, proceſſit. Erat chorus caſtrorum. *Caſtrorum*, ut oſtenderet virtutem: *chorus*, ut exprimeret amorem: igitur ni amor percuſsiſſet pectus, vulnus carnis eſſet vulnus: & non vulnera vulnera ſed gaudium in muſicam cordis, quæ patebant ab hoſte vulnera carnis. De muris Megarenſium ſæpe egimus. Singularis illorum lapis: *quem ſi quis percuſsiſſet, non ſecùs inſonaret ac lyra*: inquit Cœl. Rhodigin. 22. *Antiq. lect.* cap. 5. Lapides non percuſſi ſilent: adinſtar liræ ſonum acordem reddunt, ſi percutiuntur. Hinc quorum virtus in ſævitiam tyrannorum, conſtituuntur à Domino *in murum æreum.* *Murum*, ut impugnationibus prævaleat pectoris virtus: *Æreum*, ut percuſsionibus in gaudium erumpat pectus: etenim æs ut ſolidum, ſi vulnus ex ictu pulſat, actutùm reſonat. *In murum æreum*, pro virtute Martyrum, in ludibrium tyrannorum; igitur in propugnationem fidei, fervente perſecutione, ſi corpus ad dolores tanquàm lapis; ut æs ſonorum ad gaudia propter dolores.

Chriſtus gaudibundus ex vulnere. — Cœl. Rhod. — Ier. 1. 18. — *Muri Megarenſes cuiuſnam conditionis?*

13 Miri ſanè muri vocales, ſed mirabilius artificium in ſtatua Memnonis. Sonum reddere adinſtar citharæ ſuaviſsimæ harmoniæ, diximus ſæpe. Mirum profectò, ſed reſtat in ſtuporem alia conditio. Reſonabat in muſicam icta radijs Solis, ex quo faſtidium tyranni Cambyſis. Statuam hic mutilavit, ac per medium fidit. Modulamen ne ceſſavit? Minimè. *Superior pars à vertice ad medium truncum humi neglecta iacet: at quotidie ſonum edit* (ait Pauſan. cap. 40.) *qualem vel citharæ vel lyræ nervi.* Unde Iuvenal. *Satyr.* 15. v. 5.

Cur Martyres ſtatuæ conferuntur Memnonis? — Pauſan. — Iuvenal.

Dimidio reſonant ubi Memnone chordæ.

En theatrum Martyrum, atque riſus tormentorum. Alij ludibria & verbera experti, inſuper & vincula & carceres, lapidati ſunt, ſecti ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt; verùm nonnunquàm in melodiam dulce cor. Priùs corda illorum in cantico, afflata ſancto Spiritu. Verberavit aures Gentilitatis muſica huiuſmodi vocis, & ira Principum varijs cruciaminibus conata eſt, ſuſpendere canticum. Haud valuit, quippe vox Martyrum plus reſonuit in ſtuporem inferentium tormenta, & accumulantium vulnera; ut eſſent mutila corpora, cùm iacerent (ut vox deficeret) trunca. Mentita eſt iniquitas ſibi voce diſcerptorum deſerviente admirationi: igitur vel conſciſsis in fruſta Martyrum membris, minimè ceſſarunt in muſicam voces. *Diſrumpens ſcindam*: dicit Tautologia. Gloria clareſcit Martyrum, dum à tyrannis vim patiuntur tormentorum, victoribus vulneratis, & à victis: etenim diſrupti non vulnerantur; quo tyranni ſine ſciſura rumpuntur.

Vel diſcerptis membris, Martyrum audiuntur muſicæ voces. — 3. Reg. 11. 11.

14 Semper Deus mirabilis in Sanctis ſuis, ſed apparuit mirabilior in Martyribus Machabæis: igitur ita virtus in certamine, *ut Rex & qui cum illo erant mirarentur.* Diritatem Antiochus deſpectus cogitat, cruciamina aggerat, mater ridet, filij irrident, ille furit; quippe quò magis in illos truculentus invehitur, magis proprijs cruciatibus furiosè vulnerabatur. Proprijs? Quomodò quibat pati, quæ iubebat inferre? *Teque* (ei dicitur) *cum tormentis & verberibus confiteri* (cogeris) *quod ipſe eſt Deus ſolus. Adactus tormentis*: infit hic n. 23. Doctiſs. Sanct. Quæ flagella, quæ tormenta patitur Antiochus, ut tormentis deſignetur adactus? Quæ pati cogebat, dum robur Martyrum ſuperare nequibat. Patitur patiens, cuius virtus tormentis hiſcit vel frangitur: rumpitur agens, dum patientium virtute qui victor, vincitur: Antiochuſque patitur quæ inferebat tormenta, quia acervatis tormentis, nonnunquàm virtus invicta. Martyrum rumpebatur corpus non virtus: Antiochi animus, quin appareret vulneratum pectus; mirabili triumpho, ac ſine armis, virtute erecto tropheo: quandoquidem prævalebant ex vulneribus exciſſa corporà, ac ſine ſciſura in tyranni corde vulnera perveniebant uſque in viſcera. *Bellum tibi ex victoria naſcitur*: dixit Alexandro victori Scitha, uti obſervat Curtius *lib.* 7. *cap.* 8. Nulla proſtratis oppugnatoribus fulſit, quia pluſquàm victis victor iacuit ſiquidem corde ſaucio, animo percuſſo, invulneratus iacuit vulneribus plenus; eò quòd iacula in ſe torſit (quin ni ſe, ferirent iacula) ſentiens vulnera in victoria, & ſine virtute propter virtutem cordis impacta vulnera.

2. Mach. 7. 12. — V. 37. Sanct. — *Patiuntur tyranni, illorum paſsione.* — Q. Curt.

15 Perſpicuiùs videntur huiuſmodi pugna & victoria in illuſtri allegoria, quam obſervavit Philo, 1 de *Vit. Moyſ.* Ignis viſus in rubo (qui incombuſtus florebat ardens) erat index urgentis tribulationis, uſque non ſolùm in amaritudinem, ſed in conſumptionem perduceret Iſraëlitarum patientem verbera gentem; quaſi virtute ſingulari Deus non eſſet in medio rubi. *Ardens enim rubus ſignificatio erat & nota eorum, qui læſi fuerant: flagrans ignis, eorum qui iniuriam inferebant. Rubus erat frutex ſpinis horrens & infirmus*: ſubdit Philo. Cur ergo huiuſmodi ſymbolum victi victoris & victoris victi in frutice rubo, & non in alio ligno, ut Deus eſſet in medio eius; maximè dum frutex debilis & infirmus? Ut Martyrum pateret de infirmitate virtus, ac tyrannorum de victoria vulnus. Rubus ſpinis horrens tangentes ſauciat, accedentes vulnerat; ruboque ardenti & non conſumpto conferuntur Martyres, dum urgent tyranni combuſtione ardentis ignis; quoniam dum illæſi in ipſis vulneribus fide ſolidiſsima perſiſtunt, inferentes illatis vulneribus quaſi è rubo vulnerantur. Quò maior vis, ex violentia vulnus maius; maiuſque tyrannis vulnus, eò quod ſauciarentur ab infirmis inermibus. Martyres enim vel admoto igne, inſenſibiles fiunt, & tyranni ſentes ſentiunt. Inſigne quoddam in Militari via ad templum Dianæ Soſpitæ erat *ſaxum ſagittis confixum*: ait Pauſan. *cap.* 42. Hoc ſignum crudelitatis vel virtutis? Videtur crudelitatis, igitur ita in Martyres, ferreä, ut quateret etiam, ſi poſſent ſentire ſaxa: verùm erat virtutis Martyrum pectoris, in ludibrium tyrannorum, atque cachinnum cruciaminis; equidem mens cum virtute manebat immota, quaſi pectora eſſent ſaxea. Elucet deinde quorumnam tormentum Martyrum. Horum primo aſpectu videtur; ſed tyrannorum, ex ſymbolo ſaxi, quod ſcopus ſagittarum: quandoquidem ſagittæ in ſaxeum Martyrum pectus, reſiliebant in tyrannos. *Videant* (ait Chryſoſtom. in *Matth.* homl. 34.) *novum quendam atque inauditum bellandi modum imminere, ac mirabilem hanc aciem militum*: igitur furentes diſrumpebantur, eò quod per victricia cruciamina vincerentur; glorioſique exultarent in pugna, qui perituri victorià. Alibi in propoſitum alia.

Exod. 3. 2. — Philo. — *Illatis vulneribus vulnerati.* — Pauſan. — *Saxum Dianæ Soſpitæ.* — Chryſoſt.

16 Sed occurit mos Romanorum; de quo nos latè in *Ephemer.* 1. *Ianuar.* à n. 7. Iano tradebantur claves, cuius templum aperiebatur tempore belli, ut obſervat Goltz. in *Auguſto*, & Chartar. in *Iani imag.* pag. 34. In hoccine ſitu collocatus eſt Petrus ut tra-

Petrus in templo Iani.

tradit Boiſſard. in *Topograph. Rom.* Die 3. Caſualis videtur collocatio Petri, ſed meditata reſpectu illorum, qui ſecundum propoſitum Dei vocati ſunt ſancti: etenim ſi ianuas Ianus aperiebat in bellum; Petrus claviger aperiebat in triumphum, partà victorià, ac conſummatà pugnà; quin detineretur illos manens in cœleſtibus præmium, cùm Petrus aperiret militibus regna cœlorum, illicò glorioſam obtinentibus beatitudinem; quia, ut canit Prudent. 1. in *Symmach.* v.1516. inclytum cunctis,

Pulchram per vulnera quærere laudem. Prudent.

TAUTOLOGIA QUINTA.

Univerſi Prophetæ prophetabant. 3. Reg. 22. v. 10.

EXPOSITIO LITERÆ.

1 ACTA iterùm non agam: equidem huic Tautologiæ affinia, ut ſunt vaticinia & oracula, iam expoſita *Tom. priorib.* 3. *Tautol.* 2. à n. 23. de Vaticinijs animarum. 5. *Tautol.* 7. a n. 27. de Vaticinijs & Oraculis dæmonum. Si plura in utrunque argumentum deſiderantur; videſis fuſiſsimè Ciceronem in libris de *Divination.* Maiol. *Tom.* 2. *Colloq.* 2. & 4. Delr. lib. 4. *Diſquiſit. Magic.* cap. 1. & 2. Cœl. Rhodig. *lib.* 2. *cap.* 12. & 7. cap. 29. ſimulque *lib.* 17. cap. 4. Valleſ. de *Sacr. Philoſoph.* cap. 30. Paul. Zacch. *Medic. leg. qq.* lib. 4. titul. 1. quæſt. 5. & denique Reyer-Franco, in *Camp. Elyſ.* quæſt. 27 à n. 6. Modò igitur videndum, quò venerit Achabi improbi furor dementiæ, ex quo noſtræ argumentum Tautologiæ: etenim in eius, ſtirpiſque ruinam, quos elegerat, *Prophetæ prophetabant.*

Maximus error, decipi, ubi cogitat animus collimare. Max. Tyr. *Cur homines quærũt Oracula?*

2 Nihil turpius, aut abominabile magis, medico fallente in perditionem infirmum: ſervatoris enim dolo & ægroti confidentia, quò magis firmatur, dulcis amittitur vita. Quis vel in ipſo naufragio, aſſereret nauta vectos abſque ullo periculo; ut vana fiducià prius ſubmerſi infeliciter iacerent, quàm diſcrimina aquà premente cognoſcerent? Sub ſpecie religionis ampliora pericula credulis, quippe obijciuntur tenebræ ſpecie ſubdolà lucis. *Cur igitur* (ait Maxim. Tyrius, *ſerm.* 3.) *homines conſulta hominum negligentes, oracula magis adeunt? An quòd hominum ingenium lubricum eſt, inſidum, invidum, adulterinumque, cuius iudicium ſemper nequaquàm conſtet, aut collimet? Contra divina mens, ſecundum excellentiam fida, ſecundum perennem veritatem ſtabilis, ſecundum peritiam à ſigno minimè aberrat, ſecundum dignitatem extra omnem invidiam.* Maximum cordolium decipi, ubi cogitat animus non errare.

Falſa ſomnia valete, nihil enim eſtis,
Nec prophetæ, qui vocantur ſapientes,
Minùs ſunt mendaces ſomnijs.
Magna confuſio in rebus eſt divinis & humanis.
Hoc unum reliquum: quod qui non ſtultus,
Vatum verbis adductus, ſeductus perierit. Euripid.

Ita Iphigenia apud Euripid. in *Tauric.* à v. 569. Quærunt homines dirigi, oracula hoccine propoſito quærunt; ſed maximus dolor, ubi oraculis falluntur, fugentes errorem, unde cupiebant exhaurire veritatem. *Quid enim eſt oraculum? Nempè voluntas divina* (ait Marc. Senec. *Præf.* in 1. lib. *Controverſ.*) *hominis ore enuntiata.* Quid ſi falſa oracula? Ardenter ambiunt exterminium, qui diligunt vanitatem, inquirentes mendacium. Propoſita Magnatum (maximè Regum) inſità ſtatus ſuperbià, ſtabiliri volunt tanquàm Nu-

Quid ſit oraculum?

Numinis oracula. Unde ſi ab eis quæritur conſilium, in ſpeciem tantùm quæritur; quippe nequaquàm ut animus dirigatur, ſed an inveniatur, qui inter audientes foveat propoſitum, vel delirium. Haccine occaſione qui apud Principes flagrant videri magni, technis auribus Potentium decernunt inſervire: conſilijs palpant, mendacijs officiosè demulcent; plauditurque inſidioſum conſilium; igitur nihil palato concinnatur acerbum. *Omnia ſanè excluſerit opulenta felicitas* (inquit Senec. 6. de *Benefic.* cap. 30.) *monſtrabo cuius rei inopià laborent magna faſtigia: quid omnia poſsidentibus deſit: ſcilicèt, ille qui verum dicat, & homines inter mentientes ſtupentem, ipſaque conſuetudine pro veris blanda audiendi, ad ignorantiam veri perductum vindicet à conſenſu, concentuque falſorum. Non vides quemadmodùm illos in præceps agat libertas & fides in obſequium ſervile ſubmiſſa? Non vides dum nemo ex animi ſui ſententia ſuadet diſſuadetque, ſed adulandi certamen eſt, & unum amicorum omnium officium, una contentio, quis blandiſsimè fallat?* En articulus Achab, conantis extorquere Ramoth-Galaad à Syriæ Rege, inſtigantibus pſeudoprophetis, aulicis fatidicis, forenſibus divinaculis (ut ait Rhodigin. *lib.* 6. *cap.* 10.) & enixiùs illorum chorago, & coryphæo Sedecia; qui aſſumptis in victoriæ ſignum, cornibus ferreis, dixit Regi avido civitatis. *His ventilabis Syriam, donec deleas eam.* v. 11. Se fefellit & Regem, conſiliando in præcipitium errorem; igitur luit iactabundam arrogantiam, promittens fauſta infeliciſsimo Regi, quaſi cœlitùs afflatus à Numine. Ocurrit memoriæ hoccine theatro Alarici Gothorum Regis tragœdia; quam canit Claudian. de *Bell. Getit.* à v. 543.

Adulatio in conſilijs exitu amara.

Veritas exulat ab aula.

Senec.

Hortantes his adde Deos. Non ſomnia nobis
Nec volucres, ſed clara palàm vox reddita luco eſt:
Rumpe omnes Alarice moras, hoc impiger anno,
Alpibus Italiæ ruptis, penetrabis in Urbem.
Huc iter uſque datur; quis iam poſt talia ſegnis Claud.
Ambigat, aut cœlo dubitat parere vocanti?
Sic ait, hortaturque ſuos, belloque, viaque
Inſtruit: attollunt vanos oracula faſtus.
O ſemper tacità ſortes ambage malignæ,
Eventuque patens, & noxia vatibus ipſis
Veri ſacra fides! Ligurum regione ſupremà
Pervenit ad fluvium miri cognominis Urbem,
Atque illic domitus, vix tandem interprete caſu,
Agnovit, dubijs illuſa vocabula fatis.

Oraculum Alarico ambiguum.

3 Cum adhærentibus Antilogijs priùs hiſtoria proponenda, ut ſine obicibus poſsit deinde explicari Tautulogia. In nervo detinebatur ab Achab Michæas filius Iemla, vates & propheta Dei, quia illi ſub ignota ſpecie (quid faceret nuda, dum offendit Regem veritas etiam ſub larva?) obiecit, quàm fuerit ingratum Deo dimittere liberè Syriæ Regem, quem Dominus in manus eius tradiderat, uti infenſiſsimum hoſtem. *Futurum enim, ut ipſe ab eo, cui pepercit, interficiatur. Rex libertate prophetæ offenſus, iubet eum in carcerem conijci, & vehementer ea prædictione contriſtatus, domum ſe recepit.* Ioſeph. 8. *Antiq. cap.* 8. Expreſsiùs deſcribitur animus & modus, 3. Reg. 20. 43. *Audire contemnens furibundus venit in Samariam.* Reduxit prophetam in carcerem, quia Rex fovebat furorem, eò quod ſubditus protuliſſet veritatem. Ita ſolatium improbo ex innocentis damno, Theocrit. *Edyl.* 6. v. 23.

Veritas odioſa.

Ioſeph.

Inimica vaticinans inimica referat domum. Theocrit.

Poſt triennium concupivit Achab, in ſuam poteſtatem redigere, quæ in tribu Gad, civitatem Ramoth; maximè præſente: copiarum fortiſsimè inſtructo, Ioſaphat, Iuda Rege conſocero: at cùm vellet expeditionem dirigere, non ad illam dirigi, nec audire vera, ſed quæ ſolummodò placita; vocavit prophetas Baal (ita Ioſeph. *cap.* 10.) qui tantùm dicerent ad Regis improbi cor. Omnes unanimitèr illum lactabant ſpe. *Aſcende* (dicebant) *& dabit eam Dominus in manu Regis*: v. 6. Quodnam huius tractus erit iudicium? Oſtendit Seneca, *lib.* 6. *Natur. qq.* cap. 29. *Inter bella erravere limphatici: nec uſquam plura exempla vaticinantium invenies; quàm ubi formido mentes religione mixtà percuſsit.* Puduit Senec. directorum religioſum Ioſaphat; urbanèque innuit Achab, ut exitum inquireret ex ore prophetæ Dei. Ita inter turbam vaticinantium dixit Creuſa, apud Euripid. in *Ion.* v. 413. *Quis eſt hic propheta Dei?* Non eſt inventus, præter Michæam, quem in carcerem Achabus detruſerat. Invitè ergo vocatum monuit Cubicularius nuncius, loqui proſpera iuxta volun- Euripid.